

SPIS TREŚCI

Wstęp – do czego służy notatnik?	3
Potencjał biblioteki	3
Potrzeby społeczności lokalnej	6
Misja i wizja biblioteki	8
Obszary rozwoju biblioteki	10
Zasoby lokalne	12
Cele i działania	14
Co dalej?	16
Dzielenie się wiedzą	17

WSTĘP: DO CZEGO SŁUŻY NOTATNIK?

Notatnik służy do zapisywania Twoich indywidualnych refleksji (myśli, pomysłów) związanych z pracą nad planem rozwoju biblioteki w trakcie szkoleń. Mogą to być Twoje własne refleksje, które pojawią się w trakcie ćwiczeń, czy podczas dyskusji z koleżankami / kolegami podczas przerw, ale także cytaty z inspirujących wypowiedzi innych uczestników szkoleń i trenerów.

Proponujemy, aby te zapisy miały charakter roboczy, skrótowy. Dokonuj ich w dogodnym dla siebie momencie, w trakcie sesji szkoleniowych, podczas przerw, wieczorem po zakończeniu zajęć danego dnia. Najważniejsze, by to co warte zapisania nie umknęło pamięci. Jeśli masz wątpliwości, jak korzystać z notatnika, poproś o pomoc trenera.

Zakładamy, że refleksje zapisane przez Ciebie w notatniku zostaną wykorzystane w pracy całego zespołu Twojej placówki nad planem rozwoju biblioteki. Innymi słowy, podzielisz się z innymi swoimi refleksjami. Poszczególne części planu będą wypełniane stopniowo w trakcie całego cyklu szkoleniowego w specjalnie przygotowanej formacie dostępnej online. Do tak zapisywanego planu dostęp będą mieli także trenerzy, co umożliwi im rekomendowanie planów. Szczegóły dotyczące korzystania z formatki zostaną przesłane przez FRIS mailem, a także przekazane przez trenerów.

Pracując nad planem rozwoju biblioteki warto pamiętać, że jest on nie tylko dokumentem pomagającym zespołowi danej placówki realizować działania odpowiadające na potrzeby mieszkańców. Plan to także dokument, który ułatwi bibliotece komunikowanie mieszkańcom, partnerom lokalnym i władzom samorządowym co biblioteka oferuje, jak przyczynia się do rozwoju społeczności lokalnej, jakie korzyści przynosi otoczeniu, w którym działa. Dlatego też opracowując plan warto zastanowić się, komu i w jaki sposób będzie on prezentowany. My ze swej strony zachęcamy do podjęcia kroków zmierzających do zaprezentowania planu rozwoju biblioteki podczas sesji rady gminy lub podczas posiedzenia stosownej komisji rady zajmującej się sprawami kultury, społeczeństwa informacyjnego, edukacji.

POTENCJAŁ BIBLIOTEKI

Potencjał biblioteki to jej „mocne strony”, to wszystko, czym biblioteka dysponuje, a co może jej pomóc w realizacji działań odpowiadających na ważne potrzeby społeczności lokalnej. Na potencjał składa się zarówno położenie biblioteki, jak i stan infrastruktury, funkcjonalność i estetyka wnętrza, zbiory, sprzęt, dostęp do Internetu, kompetencje i doświadczenie pracowników, ich zdolność do włączania w działania biblioteki wolontariuszy, jakość współpracy z lokalnymi partnerami (organizacjami, instytucjami, władzami samorządowymi), szacunek jakim biblioteka cieszy się w środowisku i wiele innych elementów.

ZASTANÓW SIĘ:

>> Czy położenie Twojej biblioteki jest korzystne? Czy łatwo do niej trafić także osobom spoza Twojej gminy? Czy jest dobrze oznakowana?

>> Czy wystrój wnętrza biblioteki, układ pomieszczeń, mebli itp. umożliwia wygodne korzystanie z biblioteki różnym grupom użytkowników (dorosłym, dzieciom, młodzieży, osobom czytającym książki lub czasopisma, osobom korzystającym z komputerów, innego sprzętu, Internetu, grupom chcącym spotykać się w bibliotece)? Co można by zmienić, by różne grupy użytkowników czuły się w bibliotece bardziej komfortowo?

>> Jakie są najbardziej atrakcyjne zbiory, które posiada Twoja biblioteka? Czy są wśród nich multimedia (płyty CD, DVD, audiobooki, gry komputerowe itp.)?

>> Z jakiego sprzętu użytkownicy mogą korzystać w Twojej bibliotece (komputery, drukarki, rzutniki multimedialne itp.)? Jeśli biblioteka oferuje bezpłatny dostęp do Internetu, to czy użytkownicy są zadowoleni z czasu dostępu i szybkości łącza?

>> Jaką wiedzę i doświadczenia pracowników biblioteki (w tym Twoje własne) uznałbyś za najważniejsze z punktu widzenia usług oferowanych mieszkańcom? W jaki sposób mieszkańcy mogą odczuć, że personel biblioteki dysponuje tą wiedzą i doświadczeniem?

>> Na współpracę z jakimi osobami (ekspertami, wolontariuszami), organizacjami (stowarzyszeniami, kołami gospodyń wiejskich, OSP) i instytucjami (dom kultury, szkoła, ośrodek pomocy społecznej) może liczyć Twoja biblioteka w działaniach, które realizuje na rzecz mieszkańców?

>> Wymień trzy działania / projekty, które biblioteka realizowała dla mieszkańców, a które – Twoim zdaniem – najlepiej świadczą o jej potencjale?

Inne refleksje na ten temat:

MISJA I WIZJA BIBLIOTEKI

Misja – to podstawowa przyczyna, dla której biblioteka istnieje, cele, do których realizacji dąży, potrzeby jakie zaspokaja. Misja wskazuje też na szczególną rolę biblioteki w społeczności lokalnej, na to co bibliotekę odróżnia od innych lokalnych instytucji i organizacji, a także wartości, do których się odwołuje jako instytucja publiczna.

Wizja – to krótki opis tego, czym ma być biblioteka w przyszłości, jakie usługi ma świadczyć, na jakie potrzeby odpowiadać. Wizja może odnosić się do dłuższej perspektywy czasowej niż opracowywany plan rozwoju biblioteki np. 5 czy 10 lat.

Sformułowanie misji i wizji to pierwsza próba określenia tożsamości biblioteki. Pomoże ona na dalszych etapach pracy nad planem zwłaszcza w określeniu kluczowych obszarów funkcjonowania biblioteki, celów i związanych z nimi działań. Ponadto wizja i misja – jako zwarte określenie specyficznej roli biblioteki w otoczeniu – ułatwi bibliotece komunikowanie tej roli mieszkańcom, władzom lokalnym itp.

Formułując misję i wizję weź pod uwagę zidentyfikowane wcześniej potrzeby społeczności lokalnej, na które biblioteka decyduje się odpowiadać, a także potencjał samej biblioteki.

ZASTANÓW SIĘ:

- >> Na czym, Twoim zdaniem, powinna polegać rola biblioteki w społeczności lokalnej? Co szczególnego oferuje biblioteka, a czego nie oferują inne organizacje i instytucje na terenie gminy? Co odróżnia jej ofertę od ofert innych instytucji i organizacji lokalnych?

- >> Zapisz proponowaną przez Ciebie misję Twojej biblioteki:

- >> Wyobraź sobie, jak twoja biblioteka wygląda w przyszłości? Jak wygląda budynek? Jak zaprojektowane jest wnętrze? Jakie usługi biblioteka oferuje? Czego mogą od biblioteki oczekiwać mieszkańcy? Kto korzysta z usług biblioteki? Na czym polega praca bibliotekarek / bibliotekarzy?

- >> Zastanów się i spróbuj zapisać proponowaną przez Ciebie wizję Twojej biblioteki:

- >> Co najbardziej podobało Ci się w wizjach i misjach prezentowanych przez przedstawicielki / przedstawicieli innych bibliotek? Czy coś z tego co, usłyszałaś / usłyszałeś warto włączyć do wizji / misji Twojej biblioteki?

Inne refleksje na ten temat:

»» OBSZARY ROZWOJU BIBLIOTEKI

Obszary rozwoju biblioteki to propozycja podziału różnych jej działań odpowiadających na potrzeby mieszkańców tak, aby ułatwić proces planowania. Proponujemy, aby różne działania prowadzone przez bibliotekę podzielić na następujące obszary:

- **Informacja:** działania, które biblioteka prowadzi gromadząc i upowszechniając zasoby informacji, w tym informacji lokalnej
- **Wiedza:** działania, które biblioteka realizuje gromadząc i upowszechniając zasoby wiedzy, w tym wiedzy dostępnej poprzez Internet itp.
- **Kultura:** działania, które biblioteka realizuje ułatwiając dostęp do kultury, promując i upowszechniając lokalne dziedzictwo kulturowe, aktywizując mieszkańców do udziału w kulturze itp.
- **Edukacja:** różnego typu szkolenia organizowane dla mieszkańców, działania zmierzające do wyrównywania szans edukacyjnych, promujące uczenie się przez całe życie itp.
- **Wspieranie rozwoju społeczności lokalnej:** działania animacyjne wzmacniające potencjał środowiska lokalnego, pobudzające aktywność mieszkańców, budujące lokalną tożsamość, wzmacniające integrację społeczności, zaufanie i współpracę (partnerstwo) pomiędzy różnymi grupami, instytucjami i organizacjami

»» Zapisz trzy najważniejsze, Twoim zdaniem, działania, które biblioteka już realizuje i trzy pomysły na nowe działania w każdym z obszarów:

obszar: informacja

Najważniejsze działania, które biblioteka już realizuje:	Pomysły na nowe działania:

obszar: wiedza

Najważniejsze działania, które biblioteka już realizuje:	Pomysły na nowe działania:

obszar: kultura

Najważniejsze działania, które biblioteka już realizuje:	Pomysły na nowe działania:

obszar: edukacja

Najważniejsze działania, które biblioteka już realizuje:	Pomysły na nowe działania:

obszar: wspieranie rozwoju społeczności lokalnej

Najważniejsze działania, które biblioteka już realizuje:	Pomysły na nowe działania:

Inne refleksje na ten temat:

ZASOBY LOKALNE

Zasoby rozumiemy jako to wszystko, co może pomóc bibliotece w realizacji jej wizji, misji, celów i działań. To poszczególni mieszkańcy, ich wiedza i umiejętności, czas, który chcą poświęcić na współpracę z biblioteką, działalność w ramach wolontariatu itp. To także instytucje i organizacje, które poza zasobami ludzkimi i wiedzą / kompetencjami dysponują też różnego rodzaju sprzętem, dostępem do Internetu, salami potrzebnymi na spotkania, a czasami nawet możliwością finansowego wsparcia określonych działań.

Biblioteka może też skorzystać z zasobów innych niż dostępne w środowisku lokalnym np. dostępnych dzięki Internetowi. Chodzi tu m.in. o wiedzę zgromadzoną na portalach internetowych, możliwość kontaktu z ekspertami poprzez e-mail, Skype czy innego rodzaju komunikatory (np. Gadu-Gadu). Różne portale społecznościowe (np. Facebook) też dają bibliotece możliwość komunikowania o swoich działaniach, kontaktu z mieszkańcami, zachęcania ich do udziału w imprezach organizowanych w bibliotece.

Opisując zasoby społeczności lokalnej zwróć szczególną uwagę na te, które mogą zostać wykorzystane w trakcie realizacji przez bibliotekę swojej wizji i misji, czyli te, które pomogą bibliotece skutecznie odpowiadać na zidentyfikowane potrzeby różnych grup mieszkańców.

Inne refleksje na ten temat:

>> Zastanów się, z jakich zasobów istniejących w środowisku lokalnym mogłaby skorzystać biblioteka i wypełnij poniższą tabelę:

<p>ludzie ich wiedza, umiejętności, czas (np. „przyjaciele biblioteki”, wolontariusze, liderzy lokalni, w tym szefowie organizacji pozarządowych lub grup nieformalnych np. koła gospodyń wiejskich, dyrektorzy zaprzyjaźnionych instytucji, osoby dysponujące wiedzą z określonych dziedzin itp.)</p>	<p>zasoby materialne sale potrzebne do organizacji spotkań, szkoleń, konferencji, sprzęt (w tym rzutniki multimedialne, komputery, dostęp do Internetu itp.)</p>
<p>instytucje i organizacje, w tym władze lokalne Rada gminy i jej komisje, urząd gminy, wójt, organizacje pozarządowe, w tym OSP, grupy nieformalne (np. koło gospodyń wiejskich) itp.</p>	<p>zasoby globalne znajome osoby np. dysponujące wiedzą z określonej dziedziny, dostępne poprzez e-mail, Skype’a czy inne komunikatory, strony internetowe z zasobami wiedzy, fora internetowe, blogi itp.</p>

CELE I DZIAŁANIA

Cele to krótki (jedno zdanie) opis tego, co biblioteka chce osiągnąć w poszczególnych obszarach swojego funkcjonowania opisanych wcześniej. Z dobrze zapisanego celu powinno wynikać, co ma się zmienić dzięki działaniom zaplanowanym w planie rozwoju biblioteki. Ponadto cel powinien zostać zapisany tak, by – po upływie określonego czasu - możliwe było stwierdzenie, czy i w jakim stopniu został osiągnięty. Działania to konkretne aktywności, które podejmuje biblioteka, by osiągnąć zakładane cele.

Cele i działania powinny być spójne z wizją i misją biblioteki, a tym samym odnosić się do zbadanych potrzeb społeczności lokalnej, z uwzględnieniem potencjału biblioteki i zasobów społeczności lokalnej.

Wypełnij poniższą tabelę zapisując cele i działania dla poszczególnych obszarów funkcjonowania biblioteki:

OBSZAR:		
CEL 1:		
DZIAŁANIA I ICH EFEKTY:	DZIAŁANIE 1: EFEKTY:	DZIAŁANIE 2: EFEKTY:
potrzeby społeczności lokalnej, na które działanie odpowiada		
osoby odpowiedzialne za realizację		
zasoby potrzebne do realizacji zadania		
sposób wykorzystania technologii informacyjnych i komunikacyjnych		
do kiedy zadanie zostanie zrealizowane?		

OBSZAR:		
CEL 2:		
DZIAŁANIA I ICH EFEKTY:	DZIAŁANIE 1: EFEKTY:	DZIAŁANIE 2: EFEKTY:
potrzeby społeczności lokalnej, na które działanie odpowiada		
osoby odpowiedzialne za realizację		
zasoby potrzebne do realizacji zadania		
sposób wykorzystania technologii informacyjnych i komunikacyjnych		
do kiedy zadanie zostanie zrealizowane?		

Inne refleksje na ten temat:

CO DALEJ?

Po zakończeniu prac nad planem rozwoju biblioteki, warto zastanowić się, czy jego realizacja nie będzie wymagała zmian organizacyjnych w bibliotece, jej statucie, zakresie zadań pracowników itp. Ponieważ plan obejmuje działania przewidziane do realizacji w dość długim okresie czasu (trzech lat) jest bardzo prawdopodobne, iż będzie wymagał zmian i korekt. Proponujemy, aby zastanowić się już teraz, w jaki sposób te zmiany będą wprowadzane.

- >> Czy realizacja planu wymaga zmian organizacyjnych i/lub prawnych? Przykładowo, czy konieczne będzie wprowadzenie zmiany podziału zadań w zespole / w poszczególnych działach / w poszczególnych filiach? Czy konieczna jest zmiana statutu biblioteki?

- >> Jak będzie monitorowana (sprawdzana) realizacja celów i działań zawartych w planie rozwoju biblioteki? Jak często będzie sprawdzany postęp w realizacji planu? Kto będzie za to odpowiedzialny?

- >> W jaki sposób i jak często będzie zmieniany plan rozwoju biblioteki? Kto będzie to robił, jak często, kto będzie zatwierdzał zmiany i w jaki sposób? Jak biblioteka będzie informowała swoje otoczenie o zmianach?

- >> Czego musisz się jeszcze dowiedzieć / nauczyć, aby wspierać rozwój biblioteki opisany w planie?

DZIELENIE SIĘ WIEDZĄ

Praca nad planem rozwoju biblioteki wymagała wysiłku, ale dzięki niej zdobyłaś / zdobyłeś nową wiedzę i doświadczenia. Warto poświęcić chwilę na refleksję nad tym procesem tak, by w przyszłości uniknąć niektórych błędów. Zachęcamy też, abyś Ty i Twoje koleżanki i koledzy z zespołu pracującego nad planem dzielili się zdobytą wiedzą i doświadczeniem z bibliotekarkami / bibliotekarzami nie uczestniczącymi w Programie Rozwoju Bibliotek, a także pracownikami innych lokalnych instytucji i organizacji.

- >> Jak powstawał plan rozwoju biblioteki? Kto brał udział w jego opracowywaniu? Spróbuj narysować schemat obrazujący kolejne kroki pracy nad planem:

kolejne kroki powstawania **planu rozwoju biblioteki:**

>> Jakie trzy rekomendacje dałabyś / dałbyś koleżankom / kolegom pracującym nad planami w innych bibliotekach? Co zrobiłabyś / zrobiłbyś inaczej opracowując podobny plan w przyszłości?

>> Zapisz swoje pomysły dotyczące tego, jak najskuteczniej zaprezentować plan rozwoju biblioteki mieszkańcom, partnerom lokalnym i władzom samorządowym?

Przykładowe sposoby promocji planu:

- Udzielenie wywiadu na temat planu lokalnym mediom / napisanie artykułu na ten temat
- Zorganizowanie spotkania z mieszkańcami
- Przekazywanie informacji na ten temat podczas imprez organizowanych przez bibliotekę lub inne lokalne organizacje i instytucje
- Zaprojektowanie plakatu informującego o planie / zawieszenie go w miejscach często odwiedzanych przez mieszkańców poza biblioteką (sklep, urząd gminy, tablice informacyjne sołtysów, przystanek autobusowy itp.)
- Umieszczenie w miejscu dostępnym dla użytkowników plakatu zawierającego wizję i misję biblioteki, cele itp.

program
rozwoju
bibliotek

Polsko-Amerykańska Fundacja Wolności jest partnerem Fundacji Billa i Melindy Gates w przedsięwzięciu, które ma ułatwić polskim bibliotekom publicznym dostęp do komputerów, internetu i szkoleń. Program Rozwoju Bibliotek jest realizowany w Polsce przez Fundację Rozwoju Społeczeństwa Informacyjnego.